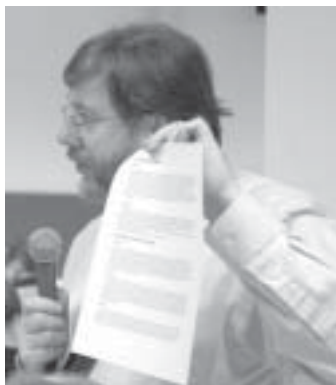

Informatievaardigheden

Diest, 29 november 2005

Zoals elders in dit nummer al werd vermeld (p. 37), begeleidde professor James Henri in het najaar van 2005 een workshop rond informatievaardigheden voor de sectie Schoolbibliotheken van de VVBAD. Bij de aanvang van de workshop omschreef hij zichzelf als een man "full of ideas, some of which work". We moesten van hem dus geen absolute antwoorden verwachten, wel ideeën om over na te denken en over te praten met collega's. Het werd dan ook een dag gevuld met theoretische inzichten, heldere en duidelijke voorbeelden en heel wat interactie.

James Henri.

Leren en informatie

In de eerste plaats moeten we weten wat het begrip informatie precies inhoudt en hoe onze organisatie, onze omgeving denkt over leren. Nog veel te vaak gaat dit zuiver om de transfer van kennis. Henri vergelijkt dit idee van leren met een kopieerapparaat (kopiëren). Het resultaat is een kopie van de oorspronkelijke kennis zonder dat er sprake is van inzicht, zonder dat de ontvanger noodzakelijk iets met de informatie heeft gedaan, ze heeft geïnterpreteerd, zonder meerwaarde. Dit type van leren is tijdverspilling. Daartegenover staat wat Henri 'authentic learning' noemt. Hierbij verwerkt de ontvanger de informatie, hij wordt geïnformeerd, krijgt inzicht en deelt dit ook. Henri vergelijkt deze vorm van leren met een gsm: hier is geen sprake van een zuivere kopie want er is iemand die luistert, die interpreteert, die vragen stelt.

Informatiegeletterdheid

Een tweede begrip dat om een omschrijving vraagt is 'information literacy'. Deze Engelstalige term dekt niet altijd dezelfde lading als wat wij in het Nederlands informatievaardigheden noemen, zo bleek uit een opmerking van een van de deelnemers. Het is namelijk meer dan een vaardigheid, het heeft ook te maken met attitudes, met competenties. Voor de leesbaarheid vergeten we hier even dit onderscheid en gebruiken we de term informatievaardigheden waar de Engelstaligen *information literacy* gebruiken. Er zijn erg veel en erg uiteenlopende omschrijvingen van dit begrip, al dan niet met de nadruk op informatietechnologie. Dit laatste speelt uiteraard een rol, maar ook studenten in een school die niet over de nodige technologie beschikt,

kunnen informatievaardig worden. Ze zullen hiervoor wel andere middelen gebruiken. En dit is niet het enige element dat een rol zal spelen: of je informatievaardig bent, is afhankelijk van de plaats en de context. Je kan perfect informatievaardig zijn in je eigen vertrouwde omgeving en hopeloos in de rats zitten als je in het station van Madrid de aankondigingen van de treinen moet begrijpen. Het heeft dus ook te maken met taal, met cultuur, met context.

Henri omschrijft *information literacy* zo:

- informatie is het informeren;
- informatievaardigheid is de competentie om informatie te verwerken;
- *information literacy* is het beheersen van de processen om geïnformeerd te worden;
- een *information literate community* is een gemeenschap die het beheersen van de processen als de hoogste prioriteit beschouwt.

Er is een wereld van verschil tussen het kopiëren en het gsm-leren. Dit laatste is een stuk moeilijker. Leerlingen of studenten kunnen dit niet alleen. Scholen moeten studenten een kader aanbieden en begeleiden. Leren heeft te maken met kennis opdoen en opbouwen, met zich informeren en nieuwe ideeën opdoen, met het geven van betekenis en het verwerven van inzicht, met engagement. Dit alles impliceert dat je informatievaardig bent. Deze vorm van leren heeft ook niet zozeer te maken met welke kennis je hebt en tentoon kunt spreiden, maar wel met de mate waarin je nieuwe kennis verwerft en verwerkt tot nieuwe inzichten. En dat is dan weer een belangrijk element bij het levenslang leren. Het evalueren en testen van het leren is echter erg moeilijk; de huidige manier van evalueren meet niet wat een student geleerd heeft, wel wat hij weet. Henri verduidelijkt dit met een voorbeeld: twee meisjes, Jenny en Gill zitten in hetzelfde jaar van de lagere school en leggen er spellingtesten af. Jenny doet dat telkens foutloos, terwijl Gill maar 30% behaalt. Toch kun je uit deze test niet zomaar afleiden wie het beste gepresteerd heeft: Jenny komt uit een welgestelde familie die veel boeken in huis heeft. Zij kon al perfect spellen toen ze naar school ging. Gill daarentegen komt uit een huis zonder boeken. Zij kon niets bij de aanvang van het trimester en behaalt nu 30%. In tegenstelling tot Jenny heeft Gill veel bijgeleerd. De test in dit verhaal meet niet wat Jenny nog niet weet. Dit kun je doortrekken tot op alle niveaus: er wordt nog te veel getest op kennis en te weinig op wat iemand precies leert.

Prioriteit voor informatievaardigheden

Hoe krijg je nu je organisatie zover dat ze informatievaardigheden boven op de agenda plaats? Daarvoor moet je niet in de eerste plaats de studenten trachten te bereiken. Het zijn immers de docenten die bepalen hoe studenten leren. Je kunt een cultuur maar veranderen door degene die de cultuur bepaalt te veranderen. Je moet je dus toespitsen op de docenten. Zij zien het al vlug als een bedreiging als

een bibliothecaris tracht in te grijpen op wat ze de studenten aanleren en hoe ze dit doen. Het is dan ook belangrijk dit goed aan te pakken. Leer de docenten kennen en laat hen jou leren kennen: zij weten niet waar je mee bezig bent. Bied hen de nodige ondersteuning en de kansen om deze veranderingen door te maken. Zij hebben immers vaak (te) weinig tijd om naast het voorbereiden van de lessen ook nog actief te werken aan onderwijsvernieuwing en te praten met collega's en kunnen dus best wat ondersteuning gebruiken.

Rol van bibliothecaris

Als je iemand uit verre oorden aantrekt voor een workshop moet je rekening houden met cultuurverschillen. Dat bleek zeer duidelijk toen Henri uitweidde over de rol van de bibliothecaris bij de beoordeling van de evaluatiemethodie-

Veel belangstellenden voor de workshop met James Henri.

ken, volgens hem een goede insteek om verandering en een hogere prioriteit voor informatievaardigheden aan te kaarten. Hij gaat daarbij uit van de rol van de *teacher librarian*, een fenomeen dat in het Vlaamse Hoger Onderwijs niet gebruikelijk is. Wellicht is dit denkspoor in Vlaanderen dan ook weinig relevant.

Wel belangrijk is de stelling dat je je niet moet beperken tot het beïnvloeden van de docenten. Tracht ook invloed uit te oefenen op degenen die het beleid bepalen. Laat zien wat je hebt, wat je kunt doen, wat je voor de school en voor de docenten kunt betekenen. Identificeer degenen die al goed werken en maak hen tot je bondgenoten. Bepaal ook zelf je expertise. Dit impliceert dat je misschien minder belangrijke taken moet laten vallen, maar je kunt op die manier ook zelf de lijnen van je werk uitzetten. Henri reikte ook enkele tips aan om te zorgen voor een positieve beeldvorming over jezelf: rapporteer aan de directie over je successen. Vergeet

daarbij niet positief te spreken over je collega's (docenten): dit geeft een goede indruk en de directie vertelt wellicht aan anderen over je positieve kritieken, wat je dan weer meer krediet bezorgt bij je collega's. Bezorg de directie ook de noodzakelijke informatie over zaken die aan bod komen tijdens vergaderingen. Zorg ervoor dat je weet wat er omgaat in de school en dat je de belangrijke mensen echt kent, zodat je hen beter kan beïnvloeden tijdens onderhandelingen.

Tijdens de oefeningen liet Henri ons nadenken over welke volgens elk van ons de belangrijkste doelgroep is van de bibliotheek, wie mee het beleid van de bibliotheek bepaalt, rechtstreeks of onrechtstreeks en op welke manier we kunnen wegen op het beleid en informatievaardigheden naar voren kunnen schuiven als prioriteit.

Conclusie

Henri deed wat hij beloofde: hij gaf ons een dag *full of ideas*, die jammer genoeg te kort was om echt diep in te gaan op bepaalde aspecten of een oefening goed uit te werken.

Bij de start van de workshop zei Henri dat zijn doel bereikt zou zijn als elk van ons drie bruikbare ideeën zou overhouden aan de dag. Dit is mijn persoonlijke oogst:

- Als leren niet beperkt blijft tot het betere papegaaienwerk, maar een intelligent proces veronderstelt waarbij men informatie verwerft en verwerkt om tot nieuwe inzichten en ideeën te komen, zijn informatievaardigheden eens te meer een essentieel onderdeel van de opleiding.
- Misschien moeten we maar eens op zoek naar een andere term die ruimer is dan informatievaardigheden en meer aangeeft dat het niet alleen gaat om vaardigheden ('skills'), maar ook om attitude en competenties.
- Studenten kunnen zich het gsm-leren niet zelfstandig eigen maken: zij hebben daarvoor een kader en sturing nodig. Als je denkt dat ze dit zelf kunnen, waarom zouden ze dan nog naar school komen?
- En het volgende wist ik al, maar het is goed het nog eens expliciet te stellen: docenten en bibliothecarissen zijn geen concurrenten, maar teamleden die samen moeten werken aan een informatievaardige maatschappij.

Hilde Sels, Katholieke Hogeschool Kempen, Diensthoud
mediatheek Campus Geel

hilde.sels@khk.be

Foto's: Myriam Lemmens